

Renesansni tekstovi o svetom Jeronimu

Kruna harvackoga jazika – renesansni pisci o svetom Jeronimu (ur. Bratislav Lučin, Luka Špoljarić), Split: Splitski književni krug, 2020, 202 str.

Godine 2020. obilježava se 1600. obljetnica smrti svetog Jeronima, velikog crkvenog oca koji se tijekom kasnog srednjeg vijeka postupno pretvorio u nacionalnog sveca zaštitnika Hrvata. Prigodno, uz takvu obljetnicu izdana je ova knjiga koja bi se ukratko mogla opisati kao kompilacija djela renesansnih autora, uglavnom hrvatskih, o svetom Jeronimu. Urednici su knjige Bratislav Lučin i Luka Špoljarić.

Već je tijekom čitanja predgovora jasno da je to vrlo vrijedna knjiga s poboljšanim izdanjima dvaju djela pisanih na hrvatskom jeziku, prvim prijevodom triju latinskih djela, pretiskom jednog postojećeg hrvatskog izdanja te triju prijevoda s latinskog jezika. Sâm predgovor, ali i popratne tekstove potpisuju vodeći autoriteti za renesansni humanizam istočnojadranske obale pa knjiga, osim vrijednih prijevoda književnih djela s kraja 15. i početka 16. stoljeća, donosi i rezultate najaktualnijih znanstvenih istraživanja, kao i popis najrelevantnije literature. Piredivač svakog teksta ujedno je i autor pripadajućeg predgovora.

Predgovor knjige (str. 5-22) potpisuje Luka Špoljarić. Predstavio je poglavlja i ukratko rastumačio ulogu svetog Jeronima kao nacionalnog sveca u 15. i 16. stoljeću. Bez pokušaja određivanja svečeva rodnog mjesta, autor spominje sve lokalitete koji baštine tu tradiciju i rasprostranjenost njegova kulta u promatranom razdoblju.

Nakon predgovora slijedi osam slika s opisima (između str. 24 i 25) i bilješkom. To su nadasve korisni prilozi: bilješka hrvatskog profesora Jurja iz Slavonije na Sorbonni iz 15. stoljeća, raskošni frontispicij koji je krajem 1460-ih u Rimu izradio poznati iluminator Gioachino de Gigantibus za humanistički rukopis Jeronimovih *Poslanica* u vlasništvu Nikole Modruškog, crkvice sv. Jere na Marjanu, građena sedamdesetih godina 15. stoljeća, kameni triptih s BDM, svetim Jeronimom i svetim Ladislavom iz trogirске katedrale, karta Ugarske iz 1528. sa Štrigovom u Međimurju, označenim kao rodno mjesto sv. Jeronima, *Humski brevijar* s Jeronimovim životopisom, *Kločev glagoljaš*, za koji se u 15. stoljeću vjerovalo da je djelo sv. Jeronima, slika Vittorea Carpaccia – *Sv. Jeronim i lav u samostanu*. Svi nam prilozi svjedoče proširenosti kulta sv. Jeronima u 15. i 16. stoljeću.

Slijedi najopširniji tekst o sv. Jeronimu, hrvatski prijevod Marulićeva *Životopisa sv. Jeronima* (str. 33-82). Predgovor je inačica teksta „Svetac sa sretnog dalmatinskog žala: Marulićev Životopis sv. Jeronima“, koji je objavljen uz izdanje i prijevod teksta u knjizi Marko Marulić, *Latinska manja djela II.* (prir. i prev. Vedran Gligo, Veljko Gortan, Neven Jovanović, Darko Novaković, Vlado Rezar, Split: Književni krug, 2011), a djelo je Darka Novakovića (str. 25-32). Marulićev tekst popraćen je korisnim bilješkama i pojašnjenjima.

Nakon Marulića slijedi „Životopis iz Firentinskog zbornika“ (str. 93-113) koji se u ovoj knjizi prvi put pojavljuje u transkripciji, odnosno u današnjoj grafiji, uz primjenu današnjih uzusa u interpunkciji i pisanju velikih i malih slova. Predgovor je pripremio Bratislav Lučin (str. 83-93).

Slijedi pjesma *Hvale svetog Jerolima* (str. 121-126) koja se razmatra na temelju pet njezinih verzija: *Transit svetog Jerolima* iz 1508, prijepis iz *Firentinskog zbornika* iz 1582,

zatim *Versi od svetog Jerolima* iz 16. stoljeća, objavljeni u dubrovačkom arhivu Male braće, rukopisna verzija iz NSK-a nastala oko 1530. te rukopisna verzija *Života svetog Jerolima* iz kodeksa na kojem je zabilježena godina 1532. U svakoj od pet konzultiranih verzija postoje određene manjkavosti u smislu, metru ili rimi pa se tekst u ovoj knjizi ne podudara u potpunosti ni s jednom. Postoje još dvije inačice koje nisu bile dostupne pa nisu uzete u obzir. Tekst je priredio i predgovor mu napisao Bratislav Lučin (str. 113-116).

Pjesma *U pohvalu svetog Jerolima* (str. 132-134) objavljena je kao prilog studiji Amira Kapetanovića iz 2020, a uz postojeće bilješke, kratice i nepoznata mjesta, neznatno je prilagođena za ovo izdanje. Priređivač je i autor predgovora Amir Kapetanović (str. 127-130).

Sljedeći je tekst o svetom Jeronimu „Opis malog svetišta sv. Jeronima“ Gilberta Grinea (str. 139-148). Priredio ga je i predgovor mu napisao Vlado Rezar (str. 135-138). Navedena pjesma ima posebnu važnost autentičnog svjedočanstva da Dalmatinci sv. Jeronima nisu doživljavali samo kao kulturnog pokrovitelja nego i kao nacionalnog zaštitnika na pragu 16. stoljeća.

Slijedi bilješka ispisana na posljednjim stranicama zagrebačkog primjerka latinskog *Transita svetog Jeronima*, tiskanog 1485. u Veneciji (str. 153-154), koji je za ovu knjigu pripremio i preveo Luka Špoljarić te napisao predgovor (str. 149-152).

Himan *O svetom Jeronimu* (str. 158-160) iz *Zagrebačkog misala*, izdanog 1511, koji je u Hrvatskoj donedavno sasvim neopažen, temelji se na *Transitu sv. Jeronima*. Himan potiče slavenski narod da slavi svojega sveca zaštitnika, što svjedoči o širenju kulta u sjevernim krajevima tijekom 15. stoljeća. Himan je priredio i predgovor napisao Luka Špoljarić (str. 155-157).

Isti je autor priredio i posljednja dva teksta koja nalazimo u knjizi, odnosno tri, od kojih su prva dva vezana uz bratovštinu *Scuola di SS. Giorgio e Trifone degli Schiavoni*. To su „Himan i molitva sv. Jeronimu“ te „Predgovor o podrijetlu sv. Jeronima“ iz *Knjižice u čast sv. Jeronima Ilira* (str. 165-172), nastale 1498. u Veneciji. Motiv za nastanak knjižice s tekstovima potreba je za isticanjem identiteta, ali i za svečevom zaštitom od epidemije kuge.

Posljednji tekst koji je pripremio i za njega predgovor napisao Luka Špoljarić (str. 173-176) djelo je magistra Ivana Polikarpa Severitana, „Život Dionizija Apolonjana Donata, na osnovi grčkog povjesničara Diona i drugih“ (str. 177-180). Pripremljen je na temelju izvornika nastalog 1517.

Slijede izbor bibliografije radova o sv. Jeronimu u hrvatskoj renesansnoj književnosti (str. 181-184), urednička napomena (str. 185-186), rječnik uz tekstove na staroj čakavici (str. 187-200) i sadržaj.

Knjiga u potpunosti ispunjava svoj cilj – prevedeni i(li) priređeni tekstovi o svetom Jeronimu postaju pristupačni širem čitateljstvu i istovremeno su interpretirani na temelju kvalitetnog znanstvenog aparata. Vrlo je važno što se uspijeva u pravom kontekstu, kao dio šire europske priče, rastumačiti pojava ideje nacije u kasnome srednjem vijeku, ideje koja se u hrvatskim zemljama ocrtava upravo u prikazu svetog Jeronima kao nacionalnog sveca.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

52

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo consists of the letters 'FF' in a stylized, bold font, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2020.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 52, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Miljenko Šimpraga

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d.

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrčak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*